

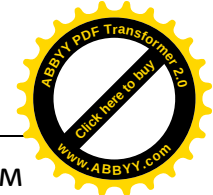
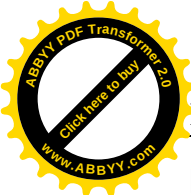
УМОВИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ У ХАРКІВСЬКІЙ ТРУДОВІЙ КОЛОНІЇ ІМЕНІ М. ГОРЬКОГО

У статті реалізована спроба аналізу комплексу документальних свідчень про очолювану А. С. Макаренком Харківську трудову колонію імені М. Горького з точки зору визначення цілей, змісту і засобів професійної підготовки підлітків. На основі низки відомих і нещодавно знайдених в архівах свідчень, робляться висновки щодо позиції А. С. Макаренка в справі організації професійного майбутнього його вихованців.

Ключові слова: А. С. Макаренко, Харківська трудова колонія імені М. Горького, професіоналізація підлітків, шефський комітет, Народний комісаріат освіти.

Постановка проблеми. Априорі виглядає цілком логічною необхідність у створеній А. С. Макаренком педагогічній системі такого важливого компонента, як забезпечення професійного майбутнього вихованців. Управління професійним становленням нинішніх і колишніх колоністів для А. Макаренка було педагогічно доцільним тою мірою, якою в принципі може бути доцільним контроль результатів педагогічної дії. Малоімовірно що він, доводячи до небачених показників рівень продуктивності винайденої виховної технології, нехтував конструктивними можливостями використання подібних гарантій. Такий контроль передбачає три етапи: забезпечення засвоєння ще під час перебування підлітка у виховній установі міцного загальнопрофесійного базису; організація оптимальної профорієнтації і адекватного професійного відбору; післявипускний супровід. Якщо у працях А. С. Макаренка ми не знаходимо достатньої кількості ілюстрацій його поглядів у даному питанні, то залишається шукати подібні свідчення у документальних відкладеннях практичної діяльності педагога-письменника. Особливий інтерес являють умови професійного розвитку вихованців у Харківській трудовій колонії імені М. Горького як фактори формування і реалізації педагогічної позиції А. С. Макаренка.

Аналіз актуальних досліджень. Вивчення проблем, пов'язаних з історією реорганізації, існування, педагогічних пошуків харківської колонії імені Горького утворює один із окремих, найстаріших і потужних напрямів макаренкознавства. Серед розмаїття опублікованих праць майже неможливо виокремити ті, що тою чи іншою мірою не зачіпали б питань

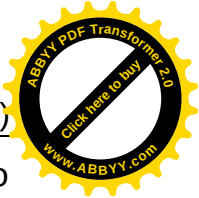
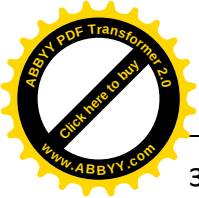
розвитку господарської інфраструктури керованої А. С. Макаренком інноваційної установи та ролі організації трудових процесів у її педагогічних пошуках. Найвідоміші дослідження з глибоким аналізом господарсько-трудових і економічних аспектів діяльності горьківської колонії у харківській період пов'язані з іменами О. Мельникової, С. Невської, А. Неустроева, М. Ніжинського, Н. Носовець, Т. Симатова, А. Фролова та інших. Окремо проблеми професійної підготовки в педагогіці А. С. Макаренка вивчала Н. Абашкіна. Систематичних же спроб виокремлення професіогенетичної складової в педагогічній практиці харківської колонії до цього часу не спостерігалось.

Мета статті – проаналізувати сукупність фактів техніко-економічної та педагогічної ситуації у Харківській колонії імені М. Горького як тою чи іншою мірою визначальних умов професіоналізації вихованців. Подібні пошуки дозволяють наблизитись до розуміння загальних позицій А. С. Макаренка щодо місця професійного розвитку підлітків у створеній ним виховній системі.

Виклад основного матеріалу. Переведення горьківської колонії у травні 1926 р. на нове місце у безпосередній близькості до столиці України – Харкова і відповідних столичних інституцій створювало кардинально нову ситуацію розвитку виховної системи А. С. Макаренка. До найбільш вагомих факторів розбудови колонії відноситься значний ріст контингенту вихованців, розширення матеріальної і особливо промислової бази, збільшення різноманітності та доступності джерел фінансової і матеріальної допомоги. Найважливіша роль у становленні комплексу загальнопрофесійних (або надпрофесійних) умінь вихованців належить матеріальній базі колонії – її характер і обсяги визначають універсальність цих вмінь, а як наслідок і кращу адаптованість у професійній сфері.

Переїзд і реорганізація колонії перш за все змінюють її економічний статус: якщо в Полтаві вона вважалася сільськогосподарською з елементами виробництва кустарного типу, то у Харкові вже стоїть першою в переліку так званих «виробничих» колоній [1]. Такі зміни стануть більш зрозумілими на фоні наведених нижче фактів.

Загальна площа сільськогосподарської землі колонії після переїзду залишилася майже незмінною. Хоча ще у березні 1926 р. необхідність переведення полтавської колонії до Куряжу в доповідній записці

заступника наркома освіти Я. Ряппо до РНК УСРР мотивується наявністю начебто 100 десятин (109 га) землі у Курязькій колонії, у подальшому в документах фігурує значно менша цифра: на червень 1927 р. – 50 дес. (54,5 га) «під полем і городом»; на квітень 1928 р. – 70 дес. (76,3 га). Подібна картина спостерігається і в подальші роки, вже після уходу А. С. Макаренка: на 1931 р. в колонії 50 га (45,87 дес.), з яких під озиминою 7 га, а інше під городніми культурами. Для порівняння, у полтавській колонії загальна площа землі сільськогосподарського призначення досягала 78 дес., а лише орної – 66 дес. [2].

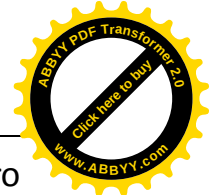
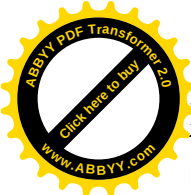
Отже, якщо у полтавський період середня кількість орної землі на одного вихованця коливалася у межах від 0,28 дес. у липні 1925 р. до 0,82 дес. у вересні 1922 р., то у харківський період, наприклад, у червні 1927 р., вона становила лише 0,14 дес. [3]. За таких обставин значна кількість вихованців мала залучатися до різних форм промислового виробництва.

Значним позитивним моментом у розвитку сільського господарства колонії, було звільнення його від сільгосподатку, про що у листопаді 1927 р. сповіщало ОКДД кероване Макаренком управління дитустановами Харківського округу [4].

На червень 1927 р. господарство колонії імені Горького окрім землі мало пральню, електростанцію, водокачку, 2 трактори, комплекс різних землеробських знарядь, 14 коней, 6 корів, 40 овець, 40 гусей тощо. Значна кількість колоністів була закріплена за навчально-виробничими майстернями. У швейній, яка мала 9 швейних машин і обслуговувала всю колонію, працювало 13 чол. Так само виконували внутрішні замовлення колонії 16 чол. у шевській майстерні, по 6 чол. у кузні і пекарні. Зовсім іншого рівня завдання стояли перед добре обладнаною столярною майстернею: 38 її вихованців не лише навчалися, але й брали замовлення (на цей час виготовляли 5000 ящиків і 1000 стільців для бджолярів) [5].

У більш пізніх документах зазначена ще слюсарна майстерня та окрема виробнича ланка колонії, що об'єднувала працівників електростанції і трактористів. Кількісний склад майстерень восени 1927 р. зріс до 131 вихованця, що на той час становило 38,53% від загального контингенту [6].

Документи засвідчують велику активність керівництва колонії в розбудові господарства і майстерень. Особливо сприяло підвищенню

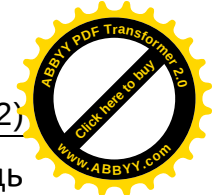
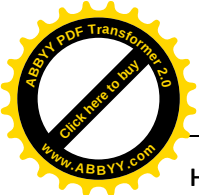

професійного рівня учнів майстерень використання складного промислового обладнання. Приблизно восени 1927 р. для, очевидно, виконання певних виробничих замовлень колонією були орендовані у Харківського окружного відділу місцевої промисловості (ХВМП) штампувальні верстати. На жаль, вичерпну інформацію про це нам не вдалося розшукати, відомо лише, що 20 жовтня президія Харківської окружної комісії допомоги дітям розглядала лист ХВМП про невиконання колонією імені М. Горького умов оренди штампувальних верстатів. Колонія, очевидно, на цей час перебувала в стані так званої «осінньої кризи», пов'язаної з забезпеченням випускників, і зволікала з виплатою оренди, тому у грудні президія ОКДД вимушена була знов реагувати на черговий лист: в забезпечення вимог ХВМП просити окрфінвідділ затримати 216 крб 50 к. з сум, що відпускаються колонії імені М. Горького [7].

Значним контрастом з полтавським періодом існування горьківської колонії була наявність «заможного» і активного шефського комітету, фінансово-матеріальна допомога якого з перших же місяців після «завоювання Куряжу» перетворилася на потужний фактор її економічної, професійно освітньої і культурної діяльності. На березень 1927 р. шефком об'єднував місцеві осередки громадського добровільного товариства «Друзі дітей», що діяло в Україні з 1924 року, 6 харківських установ і підприємств: Харківського центрального робітничого кооперативу (ХЦРК), товариства «Ларьок», електростанції, 1-ї Харківської технічно-промислової школи, Рабочкому перукарів та 3-ї тютюнової фабрики. Про фінансові можливості шефкому, очолюваного сестрою наркома НКВС Н. Балицькою, говорить, наприклад, його кошторис лише на червень-листопад 1927 р., затверджений у сумі 1810 крб [8].

Хоча на початку лютого 1928 р., було прийняте рішення про ліквідацію шефкому, а власно шефство стало функцією безпосередньо районного комітету товариства «по лінії культобслуговування» з найменшими матеріальними витратами [9], за 7 місяців 1926 р., весь 1927 р. і початок 1928 р. він встиг суттєво вплинути на добробут підшефної колонії.

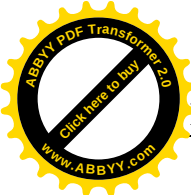
Загальна стратегія матеріальної допомоги шефкома, як це зазначав на конференції «Друзів дітей» Жовтневого району у жовтні 1926 р. член окружного правління цього товариства Мовшович, була спрямована саме

на забезпечення можливостей вихованцям одержати яку-небудь кваліфікацію [10]. Одним із перших помітних проектів шефкома було обладнання кузні. Більш ранні документи свідчать про те, що організація кузні планувалася ще для попередниці горьківської колонії – курязької трудової колонії імені 7 листопаду, для чого навіть був складений кошторис на 1192 крб 70 к. Після того, як стало відомо про реорганізацію колонії, кошторис був тимчасово заморожений до повного з'ясування обставин. Прибуття всієї рухомої матеріальної базигорьківської колонії, що включала і добре обладнану кузню, внесло помітні корективи в названий проект. У написаному рукою А. С. Макаренка «Кошторисі на поповнення кузні колонії» загальна сума складає лише 380 крб (два міхи по 90 крб., 2 ковадла по 70 крб, 2 набори ручних інструментів по 30 крб) [11].

Значні кошти шефком витратив також і на дообладнання слюсарної майстерні колонії, початковий кошторис якого планувався в сумі 2160 крб (токарний верстат великий – 700 крб; бормашина велика – 300 крб; 10 шт. лещат слюсарних – 600 крб; 10 наборів ручних інструментів, з 10 напилками, 2 молотками, 6 зубилами у кожному – 360 руб; 2 шт. клупів – 200 крб), але фактично у липні 1926 р. витрачено було лише 1085 крб [12].

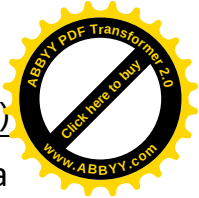
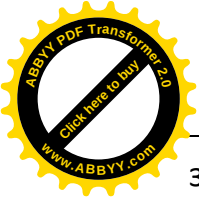
Треба сказати, що згадки, загалом нечисленні, про шефський комітет харківської колонії імені М. Горького в макаренкознавчих дослідженнях пов'язані з іншою важливою подією – придбанням трактора. Перша інформація про це датується приблизно кінцем вересня – початком жовтня 1926 р., коли у прибутково-витратній відомості шефкому на липень – вересень було заплановано на придбання трактору 1022 крб. Більш докладні дані про цю фінансову операцію містяться у звіті бухгалтера колонії імені М. Горького, підписаному за завколонією М. Фере: загальна вартість трактора – 1450 крб; в рахунок на його оплату колонією видані два векселя – на 580 крб, с терміном погашення до 1.11.1927 р. і на 562 крб, с терміном до 1.11.1928 р.; від шефкома одержано 562 крб (майже всі отримані від шефкома кошти витрачені на технічні потреби у зв'язку з купівлею трактора – задаток, відсотки по векселях, викуп трактора, плуга і запчастин до нього, поїздки). Пізніше помісячну оплату, очевидно, по вказаних векселях, шефком цілком узяв на себе [13].

Окрім закупівлі утсаткування шефський комітет утримував за власний кошт інструкторів майстерень колонії і іноді позичав гроші, як це трапилось, наприклад, у листопаді 1926 р., тоді шефкому було дозволено витратити на це 300 крб [14].

Як відомо, важливою обставиною професіоналізації підлітків є їх належність до того чи іншого вікового етапу онтогенезу. Згідно з доповіддю харківської окружної інспектури народної освіти (ОІНО), у 1925–1926 рр. із вихованців інтернатних дитячих установ Харківщини лише 15% мали вік старший за 14 років. Навіть у такій промислово розвиненій і процвітаючій колонії як Охтирська цей показник не перевищував 31,8% (дані на січень 1928 р.). В той же час у горьківській колонії полтавського періоду частка представників цього, найбільш сензитивного щодо професійного самовизначення періоду онтогенезу, серед вихованців коливалася у межах 71,8% (січень 1923 р.) – 91,2% (серпень 1922 р.) [15]. По харківському періоду точних даних нам до цього часу знайти не вдалося, окрім червневого 1927 р. акту обслідування колонії членами харківської міськради: «Віковий склад: головним чином переважають 15, 16, 17, 18 років» [16]. З огляду на таке співвідношення вікових груп дітей у колонії імені Горького, ми маємо підстави говорити про особливу професійно-освітню ситуацію в ній, пов'язану з кваліфікаційними потребами вихованців. Беручи до уваги вікові відмінності учнів харківських шкіл фабрично-заводського учнівства (ФЗУ) та індустріально-технічних профшкіл (в яких у 1925–1926 рр. юнаків і дівчат, старших за 16 років, налічувалося відповідно 32% і 60% [17]), а також небажання А. С. Макаренка випускати із колонії підлітків до задовільного завершення процесу виховання, можна припустити, що найлогічніший професійний шлях бувших колоністів був пов'язаний з індустріально-технічними профшколами і, у кращому випадку, з робфаками.

Нова ситуація розвитку горьківської колонії, на нашу думку, не могла не позначитися на планах її керівництва в питаннях профорієнтації і забезпечення професійних прагнень вихованців. До травня 1926 р., коли керована Макаренком колонія укріпилася на Харківщині, адміністрація столичного округу вже виробила певну політику що до боротьби з дитячою безпритульністю, у якій особливе місце посідало педагогічно-господарське зміцнення інтернатних закладів: «Реорганізувати і стабілізувати мережу,

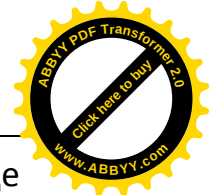
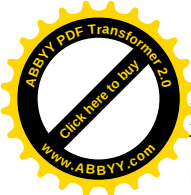

забезпечивши її внутрішніми школами й поширивши сільгоспи та виробничі майстерні до повного охоплення безпритульних виробничим навчанням, з метою підготовки їх до власного заробітку» [18].

Шкільна підготовка колоністів виступала вагомим чинником формування їх професійної перспективи: значний обсяг і міцність теоретичних знань розширював діапазон потенційних закладів для подальшої професійної підготовки та полегшував вступ до них. У Куряжі, на відміну від полтавського періоду, колонія мала окрему будівлю школи, в якій на осінь 1926 р. працювали 6 класів. У 1927–1928 рр. функціонувала вже семирічна школа, навчання в якій було організовано за триместрами, і проводилося у дві зміни по 4 години. Значну допомогу школі у вигляді навчальних посібників і бібліотеки також надавав шефський комітет [19].

При вступі до професійних навчальних закладів «горьківцям» приходилось конкурувати з набагато більш розвиненими випускниками харківських шкіл, тому адміністрація колонії разом з шефським комітетом використовувала будь-які можливості для підняття загальнокультурного рівня вихованців. Відомо, що напередодні переведення горьківської колонії до Куряжу курязька колонія отримала із бібліотеки виконбюро товариства «Друзі дітей» низку журнальних комплектів: «Октябрьские всходы» (20 шт.), «Червоні квіти» (16 шт.), «У станка» (7 шт.), «Безвірник» (6 шт.), «Всесвіт» (4 шт.), «Селянка України» (1 шт.), стінгазети (5 шт.). Шефом колонії ім. М. Горького 7 листопаду, очевидно, ще до злиття закладів, у травні 1926 р. на ці ж цілі планував витратити такі кошти: організація бібліотеки і опрацювання книг – 150 крб; виписка газет («Юный ленинец», 10 пр., 3 міс.; «Комсомольская правда», 4 пр., 2 міс.; «Пионер», 4 пр., 3 міс.; «Смена», 3 прим., 3 міс.; «Пролетарий», 2 пр., 2 міс.) – 21 крб 25 к; переадресування на колонію раніше виписаних газет (8 прим.) – 32 крб 85 к. [20]

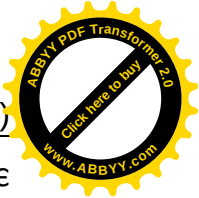
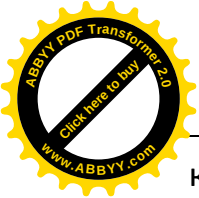
У «Педагогічній поемі» А. С. Макаренка наголошує також на тій великій ролі, яку відігравало кіно в житті дитячого колективу. Нам удалось знайти декілька документальних свідчень що до історії кінофікації колонії. На початку червня 1927 р. шефом звернувся до свого райкому товариства «Друзів дітей» з проханням «клопотати перед окружним правлінням... про те, щоб окружна рада ... видала кіноуправлінню ВУФКУ векселя на купівлю колонією імені М. Горького

кіноапарата вартістю 520 крб ... с розстрочкою на 3 місяці. Колонією буде дана гарантія про оплату вчасно векселів» [21]. Того ж дня райком вийшов з цим поданням перед окружним правлінням. Унаслідок цього, 22 липня окружна рада товариства звернулася одночасно, до ВУФКУ, з проханням відпустити один кіноапарат для підшефної колонії імені М. Горького, зробивши можливу розстрочку платежу [22], та до прокатного відділу ВУФКУ, з проханням включити колонію М. Горького в програму прокату фільмів «один раз в тиждень по суботах» [23]. Аналогічним чином було вирішене питання радіофікації колонії, на що шефом витратив 120 крб [24].

Дещо складніше йшла справа з поповненням колонійського оркестру, на який спочатку, наприкінці грудня 1926 р., райком дозволу не дав, «вважаючи недоцільним створення його за рахунок громадських грошей», але в жовтні 1927 р. дозволив таки виділити на це 150 крб [25]. Окремо йшло забезпечення спортивних потреб колонії: у серпні 1926 р. виконбюро товариства «Друзі дітей» звернулося до Вищої ради фізкультури з проханням відпустити для шефкома колонії імені М. Горького різне спортивне приладдя. А у квітні 1928 р., вже після ліквідації шефкому, Жовтневий райком товариства ухвалив «Закупити для колонії обладнання стрілецького гуртка, на що асигнувати 150 крб» [26].

В українській пресі початку 1927 року міститься інформація щодо Народного комісаріату освіти звертається багато колишніх вихованців колоній зі скаргами на те, що вони були звільнені з дитустанов без одягу і взуття і, навіть одержавши роботу, не можуть придбати для себе все необхідне, що штовхає їх знов на шлях правопорушення [27]. Тут проблема не лише в недбалості або обмеженості коштів дитустанов, а ще й у тому, що надто низька кваліфікація або відсутність такої у випускників не дають їм змоги знайти досить високооплачувану роботу. Нездійсненність кваліфікаційних планів керівників дитячих будинків, містечок і колоній була закладена в самому їх типі: вони створювалися, в переважній більшості, скоріше як трудові, ніж навчальні установи, з орієнтацією на найпримітивніші форми праці. У доповіді ОІНО про стан народної освіти на Харківщині у 1925–1926 н. р. ми можемо прочитати: «повністю охопити дитустановами безпритульних все-таки не з'являється можливим, чому перешкоджає, перш за все, те, що

конструкція дитустанов, за відсутністю виробничого навчання, не дає можливості розвантажити мережу дитустанов від перерослих...» [28].

Однак історія харківської колонії імені М. Горького багата свідченнями безупинних намагань її керівництва використати щонайменші можливості для надання вихованцям не лише широкого спектру «надпрофесійних компетентностей», але і «вузької» кваліфікації в певному виді праці. Мова йде, перш за все, про майстерні, перманентне, як ми бачили, удосконалення яких створювало умови для руху від примітивної кустарної праці до механізованого і електрифікованого виробництва. Придбання трактора, крім того, що дало можливість працювати групі вихованців за отриманим ще в Полтаві фахом [29], сприяло набуттю «механізаторської» спеціальності і іншими.

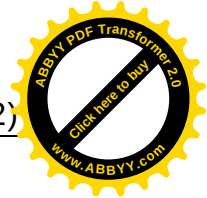
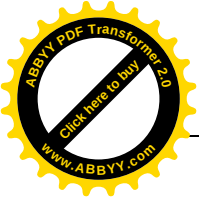
Ще одним із цікавих прикладів виховання основ професійної майстерності є колонійській оркестр, про рівень кваліфікації якого говорять багато фактів. Товариство «Друзі дітей», наприклад, включало його виступи у програми своїх агітвечорів, районних конференцій тощо [30].

Висновки. Зміна дислокації колонії імені Горького в 1926 р. не лише суттєво змінило адміністративну та загальноекономічну ситуацію її розвитку, але розширювало можливості і урізноманітнювало форми професіоналізації підлітків. Наявність цих можливостей і форм внесла певні корективи в загальну стратегію А. С. Макаренка стосовно організації професійного майбутнього його вихованців.

Проте об'єктивно недостатній матеріально-технологічний і професійно-освітній рівень колонії виступав значним обмежуючим фактором реалізації педагогічних планів А. С. Макаренка. Останнє особливо стосується рівня і якості загальнопрофесійної підготовки колоністів, профорієнтаційної роботи, надання можливостей для адекватного професійного самовизначення тощо. Розуміючи це, А. С. Макаренко всіляко стимулював процес постійного нарощування промислового потенціалу колонії, збагачення виробничого і загальнокультурного досвіду вихованців, що закладаło підвалини їх майбутнього професійного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Харківської області (далі – ДАХО). – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 104. – Арк. 200.
2. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО). – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 1823. – Арк. 29, 32; ДАХО. – Ф. Р-408. – Оп. 4. – Спр. 171. – Арк. 13-15 з зв.; Ф. Р-858. – Оп. 1. – Спр. 84. – Арк. 85; Ф. Р-917. – Оп. 1. – Спр. 79. – Арк. 106-110; Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 104. – Арк. 200; Державний архів Полтавської області (далі – ДАПО). – Ф. 1503. – Оп. 1. – Спр. 408. – Арк. 41; Ф. 8805. – Оп. 3. – Спр. 3. – Арк. 60-61.
3. Переписка А. С. Макаренка с М. Горьким / Под ред. Г. Хиллига, при участии С. С. Невской. – Марбург, 1990. – С. 3. (Opuscula Makarenkiana Nr 11); ДАПО. – Ф. 8805. – Оп. 3. – Спр. 3. – Арк. 60-61; ДАХО. – Ф. Р-408. – Оп. 4. – Спр. 171. – Арк. 13-15 з зв.
4. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 104. – Арк. 49.
5. ДАХО. – Ф. Р-408. – Оп. 4. – Спр. 171. – Арк. 13-15 з зв.
6. ДАХО. – Ф. Р-858. – Оп. 2. – Спр. 6. – Арк. 107-110.
7. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 104. – Арк. 4, 73.
8. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 51, 133.
9. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 107. – Арк. 43, 52.
10. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 10.
11. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 48. – Арк. 56; Спр. 85. – Арк. 9, 35.
12. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 85. – Арк. 14, 15.
13. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 39, 71; Спр. 85. – Арк. 18, 36.
14. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 31 зі зв., 71.
15. ДАХО. – Ф. Р-408. – Оп. 6. – Спр. 38. – Арк. 14; ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 104. – Арк. 93; ДАПО. – Ф. 8805. – Оп. 3. – Спр. 3. – Арк. 25-32; Спр. 6. – Арк. 1-3.
16. ДАХО. – Ф. Р-408. – Оп. 4. – Спр. 171. – Арк. 13.
17. ДАХО. – Ф. Р-408. – Оп. 6. – Спр. 38. – Арк. 20.
18. ДАХО. – Ф. Р-408. – Оп. 6. – Спр. 38. – Арк. 15.
19. Антон Макаренко: Харківська трудова колонія ім. М. Горького (в документах і матеріалах 1926-1928 рр.) / Автори-укладачі І. Ф. Кривонос, Н. М. Тарасевич, А. В. Ткаченко; за ред. дійсного члена АПН України І. А. Зязюна. – К.: Пед. думка, 2008. – С. 20-21; ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 71.
20. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 85. – Арк. 9, 20.
21. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 109.
22. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 112 зі зв., 123.
23. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 121.
24. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 63.
25. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 39; Спр. 107. – Арк. 2 зі зв.
26. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 91. – Арк. 64; Спр. 107. – Арк. 68.
27. Народний учитель. – 1927. – 19 січня. – №3 (108).
28. ДАХО. – Ф. Р-408. – Оп. 6. – Спр. 38. – Арк. 14.
29. Воспоминания о Макаренко. – Л.: Лениздат, 1960. – С. 228-232.
30. ДАХО. – Ф. Р-1492. – Оп. 1. – Спр. 107. – Арк. 2, 9, 28.

РЕЗЮМЕ

А. В. Ткаченко. Условия профессионализации подростков в харьковской трудовой колонии имени М. Горького.

В статье реализована попытка анализа комплекса документальных свидетельств о возглавляемой А. С. Макаренко Харьковской трудовой колонии имени М. Горького с точки зрения определения целей, содержания и средств профессиональной подготовки подростков. На основе ряда известных и недавно найденных в архивах свидетельств, делаются выводы относительно позиции А. С. Макаренко в деле организации профессионального будущего его воспитанников.

Ключевые слова: А. С. Макаренко, Харьковская трудовая колония имени М. Горького, профессионализация подростков, шефский комитет, Народный комиссариат просвещения.

SUMMARY

A. Tkachenko. The condition of teenager's professionalization in Kharkiv labour colony named after M. Gorkiy.

Annotation: In the article the author made an attempt of the analysis of documents describing the activity of Kharkiv labour colony named after M. Gorky. The author analyse condition of teenager's professional training. On the basis of wellknown and newly discovered documents a conclusion about the makarenko's role in organization of professional future of his pupils is made.

Key words: A. S. Makarenko, Kharkiv labour colony named after M. Gorkiy, teenager's professionalization, patronage committee, national educational commissariat.